

ВІСНИК

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 5 (37)

ЖОВТЕНЬ 2012 Р.

Заснована у
2006 році.

Розповсюджується
безкоштовно

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

Федір Гамор (зліва) обговорює план проведення виставки із головою Фонду розвитку сільської культури Угорщини **Ференцом Ніком** та керівником Рахівського районного українсько-угорського центру культури, освіти та інформації **Емою Нейжмак**.

УГОРЩИНА В ГЕОГРАФІЧНОМУ ЦЕНТРІ ЄВРОПИ

За ініціативи адміністрації Карпатського біосферного заповідника (КБЗ) та Фонду розвитку сільської культури Угорщини (м. Будапешт), в рамках відзначення днів Європейської спадщини, протягом вересня – жовтня ц.р., на базі інформаційно-туристичного центру КБЗ проведено виставку «Угорщина в географічному центрі Європи».

Ця подія стала черговим заходом у географічному центрі Європи, який сприяв об'єднанню представників різних європейських народів, показав їх досягнення у збереженні природної

та культурної спадщини. До речі, останніми роками тут уже демонструвалися надбання у цьому напрямку Чеської Республіки, проводилися українсько-румунські екологічні акції, багаточисельні зустрічі у рамках українсько-словацько-німецького об'єкту Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини» тощо.

Виставка, що організована громадськими активістами Угорщини, виявилася оригінальною та пізнавальною. Крім розгорнутих експозицій, що

(Закінчення на 3-й стор.)

ВІДБУЛАСЯ МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

Дні Європейської спадщини відзначаються з 1999 року у 50 країнах, як спільна ініціатива Європейської Комісії та Ради Європи. Ціль заходів – сприяти взаєморозумінню між громадянами різних країн Європи, привернути увагу громадськості до багатств, цінностей та необхідності збереження національної і загальноєвропейської спадщини.

У рамках відзначення згаданих Днів Карпатським біосферним заповідником щороку проводиться низка акцій. Зокрема, у вересні ц.р. у географічному центрі Європи відкрито виставку «Угорщина в географічному центрі Європи». А 21 вересня проведено міжнародну науково-практичну конференцію «Збереження та сталий розвиток Притисянського регіону».

Участь у її роботі взяли науковці України, Румунії, Угорщини, Польщі. Відкрили наукове зібрання заступник директора Карпатського біосферного заповідника Василь Покинчереда та заступник голови Рахівської РДА Олександр Томашук. Були заслухані доповіді: про екологічну ситуацію в басейні Тиси; роль Карпатського біосферного заповідника в реалізації ідей сталого розвитку у гірській частині Притисянського регіону України; сталий розвиток етнічних українців румунської Мараморощини; вибірково систему лісгосподарювання як основу наближеного до природи лісівництва; екологічні проблеми угорської частини долини р. Тиси; роль ботанічних садів у забезпеченні розвитку природних територій; запровадження механізмів збереження та сталого використання високогірних лук; методичні аспекти дослідження релігійно-туристичних об'єктів; високогірні водно-болотні угіддя Рахівщини; лісові екосистеми басейну Тиси та ін.

За результатами обговорення планується підготувати конкретні пропозиції до органів влади щодо покращення збереження навколишнього середовища Притисянського регіону та запровадження тут проектів сталого використання природних ресурсів.

Юрій БЕРКЕЛА,
начальник відділу науково-дослідної роботи та сталого розвитку КБЗ,
учасник конференції.

На фото: учасники міжнародної конференції у рамках виставки «Угорщина в географічному центрі Європи».

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

РУШІЙ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОЦЕСУ ОХОРОНИ БУКОВИХ ЛІСІВ

Номінування об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат», яке просувалося силами команди фахівців Карпатського біосферного заповідника під керівництвом директора установи професора Федора Гамора спільно зі словацькими колегами, вже стало історією.

З того часу відбулося чимало знаменних подій, як то розширення об'єкту за рахунок п'яти кластерів німецьких старовікових природних лісів та трансформація цього унікального природного спадку ЮНЕСКО у «Букові праліси Карпат та давні ліси Німеччини». Але процес розвитку даного об'єкту спадщини ще далеко не завершено! Букові праліси набувають дедалі вагомішого значення, про що влучно відмітив професор Гамор в одній зі своїх публікацій, як символ єднання Європи.

Згідно рекомендацій Комітету у справах Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, країни-учасниці «Букових пралісів Карпат та давніх лісів Німеччини», а саме Україна, Словаччина та Німеччина, повинні й надалі працювати в напрямку залучення інших цінних ділянок букових лісів у різних частинах континенту, які б відповідали критерію IX, за яким номінувався об'єкт («унікальні природні процеси, які тривають») та доповнювали «визначну глобальну цінність» «Букових пралісів Карпат та давніх букових лісів Німеччини». Станом на осінь 2012 року вже було

На фото: у залі засідань на острові Вільм.

проведено три семінари експертів з цього питання та започатковано спеціальний проект «Букові ліси як загальноєвропейський об'єкт Всесвітньої спадщини», який реалізується за підтримки Федеральної служби природоохоронної справи Німеччини.

Черговий семінар відбувся на острові Вільм (Німеччина) на базі Міжнародної академії охорони природи 3-6 жовтня 2012 року. Делегація Карпатського біосферного заповідника під керівництвом заступника дирек-

тора КБЗ з науково-дослідної роботи Василя Покинйчереда приймала найактивнішу участь в роботі заходу. Програма семінару передбачала презентації потенційних ділянок, які можуть бути використані для розширення об'єкта, обговорення критеріїв відбору та презентацію методології визначення поширення цінних ділянок букових лісів з *Fagus sylvatica* на континенті. За три дні роботи семінару було заслухано більше десятка презентацій про велику кількість об'єктів площею від 50 до кількох тисяч гектарів. Варто зауважити, що, незважаючи на великі площі цінних букових лісів і пралісів на Балканах (Болгарія) та в інших країнах Карпат (Румунія), праліси КБЗ залишаються найбільшими за площею та найціннішими на континенті.

Аналіз запропонованих ділянок за країнами та біогеографічними регіонами показав, що частина з них не підпадають під висунуті вимоги. Щодо решти, то вони мають бути додатково обстежені, для них слід зібрати глибшу наукову інформацію та обговорити можливості номінування визначених кластерів букових лісів на рівні урядів відповідних країн. Ці завдання стоять перед експертами, які беруть участь в даному міжнародному процесі, а результати будуть представлені вже на іншому семінарі, який відбудеться наступного року. На цей раз – у Карпатському біосферному заповіднику.

Вікторія ГУБКО

начальник відділу рекреації, зв'язків з громадськістю та міжнародної співпраці КБЗ.

На фото: за трибуною – українські доповідачі Василь Покинйчереда та Вікторія Губко.

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

УГОРЩИНА В
ГЕОГРАФІЧНОМУ
ЦЕНТРІ ЄВРОПИ(Закінчення. Початок на
1-й стор.)

представляють Угорщину в поштових листівках, друкованій продукції, творах художників, традиційних угорських вишивках, різьбарських виробках та сільськогосподарській продукції, проведенню конкурсу дитячих малюнків «Угорщина очима дітей», творчий табір різьбарів по дереву, майстер-класи із приготування бограчу, виступи самодіяльних фольклорних колективів з Угорщини та Словенії тощо.

На урочистому відкритті заходів виступили Генеральний консул Угорської Республіки у місті Берегове Іштван Товт та керівники місцевих органів влади. А на проведеній у ході виставки міжнародної науково-практичної конференції науковці та громадські діячі із Угорщини, Польщі, Румунії та України

обговорили проблеми збереження та сталого розвитку Притисянського регіону. З великою зацікавленістю сприйнято також презентацію мера угорського міста Туркеве Сабо Золтана про життєвий і творчий шлях видатного угорського природодослідника, уродженця Закарпаття доктора Балог Яноша, якому незабаром в Угорщині відзначатимуть столітній ювілей.

На завершення виставки майстрами із різьби по дереву із семи країн Європи виготовлено та встановлено тут символічну Арку європейської дружби та скульптурну композицію «Єднання заради збереження природи Карпат».

Федір ГАМОР,
директор Карпатського
біосферного заповідника,
професор.

На фото: **Федір Гамор** (справа) проводить екскурсію для гостей на форелерозпліднику.

ПІДСУМУВАЛИ РОБОТУ
ЗАПОВІДНИКА

Наприкінці жовтня ц.р. у центральній садибі Карпатського біосферного заповідника проведено виробничу нараду з керівниками структурних підрозділів та начальниками відділів і відділень установи. Обговорювалося питання підсумків роботи заповідника за 9 місяців 2012 року. Про це доповів в.о. директора КБЗ – перший його заступник – головний природознавець Микола Рибак.

Він, зокрема, відзначив, що в цілому колектив у зазначеному періоді працював успішно – виконано усі показники фінансово-господарської, природоохоронної, науково-дослідної та екоосвітньої діяльності. Так, на загальногосподарські заходи було заплановано витратити 12 293 190 грн., а використано 11 002 997 грн., у тому числі для фонду оплати праці – відповідно 6 614 375 грн. та 6 614 225 грн. Власних надходжень одержано 669,1 тис. грн. (за відповідний період минулого року – 597,9 тис. грн.). У тому числі від рекреаційної діяльності – 332,7 тис. грн. (317 тис. грн.), від господарської – 336,4 тис. грн. (278,7 тис. грн.). Реалізовано лісопродукції на 218,9 тис. грн. (202,9 тис. грн.).

Витрати теж проводилися в рамках плану. Насамперед, на науково-дослідну роботу спрямовано 57,3 тис. грн. (торік – 24,5 тис. грн.), на еколого-освітні заходи – 57,7 тис. грн. (10,9 тис. грн.), на заходи щодо збереження та відтворення природних комплексів та об'єктів – 144,4 тис. грн. (186,3 тис. грн.), на заходи збереження та відтворення фауни – 97 тис. грн. (51,8 тис. грн.), на протипожежні та захисні заходи охорони території – 75,5 (41,7 тис. грн.), на рекреаційні заходи – 30,7 тис. грн. (32,3 тис. грн.). Придбано пожежний автомобіль на базі КАМАЗа, вартістю 1 млн. 492 тис. грн. Установа сплатила податків усього 3 млн. 589,6 тис. грн. Єдиний соціальний внесок становив 2 658,9 тис. грн.

Чисельність працівників у еквіваленті повної зайнятості склала 297 працівників, а середньомісячна зарплата

одного працівника в цьому еквіваленті – 2 484,5 грн.

Загальна площа КБЗ за станом на звітну дату склала 58 035,8 га, в т.ч. у постійному користуванні було 31 977 га, передано під охорону – 7 508,8 га, без вилучення у лісокористувачів знаходилося 18 550 га. Тепер заповідник має 11 природоохоронних науково-дослідних відділень, транспортно-енергетичну дільницю, форелерозплідник, чотири наукові лабораторії, дендропарк, розсадник декоративних лісокультур, музей екології гір, інформаційний центр у центрі Європи, еко-туристично-рекреаційний центр у високогір'ї під Говерлою, мережу екоосвітних пунктів у ПНД-відділеннях, промарковані маршрути Закарпатського туристичного шляху, велику кількість різних засобів наочності, які розповідають про заповідник, закликають берегти природу, примножувати її багатства, в різних угіддях, рекреаційних зонах тощо.

На нараді йшлося про конкретні досягнення і недоліки в різних напрямках діяльності заповідника, його структурних підрозділів, а також про заходи, які слід до кінця року вжити, аби безумовно виконати завдання, поставлені перед колективом на 2012 рік. Це, зокрема, реалізація заходів зимівлі, освоєння лімітів на дрова людям, завершення документального оформлення власності на землю та споруди, забезпечення засобами наочності візит-центру «Букові праліси Карпат» в Угольському ПНД-відділенні, дальше посилення природоохоронної, науково-дослідної, екоосвітньої роботи, зв'язків з територіальними громадами, культурно-освітніми закладами та установами, правоохоронними органами тощо. Слід також дотримуватися дисципліни праці, фінансової дисципліни тощо.

Інформацію М. Рибак на нараді взято до уваги, а за підсумками її обговорення він дав конкретні доручення виконавцям.

(Вл. Інф.).

Всеукраїнська акція «Україна — мой край заповідний»

ГОЛОС НА ЗАХИСТ ПРИРОДИ

«Україна – мій край заповідний» – природоохоронна акція, ініційована системою інтернет-розрахунків WebMoney. Це перший проект на теренах України, в якому бізнес-структура проявляє соціальну відповідальність і підтримує природоохоронні установи. Шляхетна мета, яку поставили перед собою організатори, полягає у приверненні уваги до цінних природних територій, проблем їх охорони та збереження. У світлі проголошення Організацією Об'єднаних Націй періоду 2011-2020 рр. десятиріччям збереження біорізноманіття акція «Україна – мій край заповідний» набуває особливої ваги. Як зазначили експерти ООН, внаслідок діяльності людини на Землі відбувається глобальне вимирання видів у масштабах, яких природа не зазнавала з часів вимирання динозаврів. Заповідники та національні парки відіграють роль генофонду планетарного значення.

У проекті беруть участь всі 4 біосферні заповідники України (Карпатський, Дунайський, Чорноморський та Асканія-Нова) та 4 молоді національні парки – «Бузький Гард», «Двурічанський», «Хортиця», «Гетьманський». Таке представлення природоохоронних територій демонструє колосальне розмаїття української природи – від Чорноморського узбережжя до Карпатського високогір'я.

Організатори акції «Україна – мій край заповідний» розробили спеціальний додаток у мережі Facebook, в якому кожен може проголо-

сувати за одну природоохоронну територію, а WebMoney надасть 1 гривню за кожен голос учасника. Загальна кількість голосів буде еквівалентною сумі, яку організатор вкляде у купівлю необхідного спорядження та обладнання для служби охорони. Зокрема, планується закупити GPS-навігатори, спальні мішки, намети, рюкза-

ки, ліхтарі та ін. Спорядження буде передано установі-переможцю і дозволить інспекторам з охорони природи працювати ефективніше.

Голосування триватиме до 18 листопада. Щодня кілька десятків людей з різних регіонів нашої мальовничої держави підтримують улюблені куточки заповідної природи. З перших днів акції утримувати верхню позицію у голосуванні вдається Карпатському біосферному заповіднику. В даному проекті це єдина установа, що представляє багату і різноманітну

природу Українських Карпат. До речі, фото Долини нарцисів було обрано для ілюстрованої обкладинки акції «Україна – мій край заповідний».

Акцію вже підтримало понад 9,5 тисяч користувачів Facebook. Як для однієї з найбільших країн Європи, це не багато. Доведи свою соціальну активність – **підтримай природні території на сторінці www.facebook.com/webmoney.ua!**

Вікторія БУНДЗЯК, начальник відділу пропаганди та екоосвіти Карпатського біосферного заповідника

WebMoney

Всеукраїнська акція, посвяченна сохранию
уникальных природных зон страны
«Украина – мой край заповедный»

Главная

Об акции

Рейтинг заповедников

Призы для самых
активных!

Всего
9403 голоса

Период голосования: 18.09.2012–18.11.2012

Ваш ГОЛОС - это 1 гривня, которую WebMoney вложит в покупку оборудования для охранной службы заповедника, который выберет Украина

👍 = 1 WMU

Голосовать

МАЛЮНКИ ШКОЛЯРІВ РАХІВЩИНИ ПОЇХАЛИ ДО УГОРЩИНИ

Конкурс дитячих малюнків «Угорщина очима дітей» організовано Карпатським біосферним заповідником, Фондом розвитку сільської культури Угорщини, Рахівським районним українсько-угорським центром культури, освіти та інформації та Рахівським районним відділом освіти в рамках проведення виставки «Угорщина в географічному центрі Європи». Вона проходила протягом вересня у приміщенні еколого-освітнього центру «Центр Європи», і стала частиною пан-європейської акції «Дні європейської спадщини – 2012».

У конкурсі малюнків активну участь взяли учні загальноосвітніх шкіл та закладів позашкільної освіти Рахівського району. Понад 60 дитячих робіт, кожна з яких була цікавою, майстерною та неповторною, змагалися у визнанні стати найкращою. Всі малюнки виконані в довільній техніці (олівцями, фломастерами та акварельними фарбами). До речі, у конкурсі взяли участь діти не лише з угорських, але й

українських сімей і всі вони продемонстрували високу обізнаність з видатними пам'ятками архітектури та культурними традиціями Угорщини.

Членами журі, до складу якого увійшли організатори конкурсу, було вкрай важко визначити переможців. Перші три призиви місяця вибороли Наталія Мороз, Ангеліна Никоряк та Юрій Ткачук. На урочистому закритті виставки «Угорщина в географічному центрі Європи», яке відбулося 13 жовтня, учнів було нагороджено

призами, грамотами, кубками. Вісім учасників, окрім переможців, отримали заохочувальні призи за творчу фантазію.

Дитячі роботи, що демонструвалися понад місяць в географічному центрі Європи, поїхали до Угорщини. Фонд розвитку сільської культури Угорщини організував пересувну виставку малюнків школярів Рахівщини в освітніх закладах Угорської Республіки.

Іванна КОЛАЧУК, провідний спеціаліст відділу пропаганди та екоосвіти КБЗ.

ВІДБУЛАСЯ ЗУСТРІЧ УКРАЇНСЬКИХ ТА РУМУНСЬКИХ ЕКСПЕРТІВ

На виконання угоди між урядами України та Румунії про співробітництво в галузі водного господарства на прикордонних водах (Галац, 1997), регламентів оцінки якості прикордонних вод і про заходи, які вживаються при небезпечних і надзвичайних забрудненнях прикордонних річок, яких неможливо уникнути, для виконання річної робочої програми на 2011 рік з виконання пунктів регламенту між урядами обох держав в галузі водного господарства на прикордонних водах, в період з 23-25 жовтня 2012 року в м. Хуст відбулася зустріч українських та румунських експертів з питань оцінки якості води р. Тиса.

Експерти розглянули питання щодо аналізу стану якості води у прикордонних створах р. Тиса за 2011 рік (Валя Вішеулуй/Ділове та Течеу/Тячів), порівняння результатів аналізів спільних відборів проб води р. Тиса у створі історичного мосту Солотвино/Сігету Мармаціей.

Аналітичні дослідження проб води проводилися на базі лабораторій обох країн у відповідності до діючих методик та існуючого обладнання. Після порівняння результатів лабораторних досліджень встановлено, що значення показників, які визначалися, є співставними. Оцінка якості води в визначених контрольних створах показала, що якість води в р. Тиса за 2011 рік залишається незмінною. Експерти констатували, що в 2011 році транс-кордонного забруднення на українсько-румунській ділянці р. Тиса не було зафіксовано.

На зустрічі також був визначений перелік показників для проведення аналітичних досліджень, узгоджені програми проведення спільних вимірів витрат води та відбору проб води на 2013 рік для р. Батарч (Тарна Маре) в створі Холмовець – Батарч ПЗ 90 та р. Тиса (Ділове-Валя Вішеулуй та Тячів-Течеу). Сторонами було визначено порогові величини, при яких передається сигнал тривоги при надзвичайному забрудненні, якого неможливо уникнути на прикордонних водотоках р.Тиси.

(За матеріалами веб-сайту Мінприроди України).

НАШІ КОЛОРИТНІ СВІТЛИНИ

КАЛИНА – СИМВОЛ У К Р А Ї Н Ц І В

Калина звичайна (*Viburnum opulus*) – давній символ нашого волелюбного народу. Її завжди ушановували люди, називали цілющою красунею, символом дівочої краси і ніжності. Росте майже біля кожної хати та є обов'язковим і бажаним елементом у ландшафтному облаштуванні господарств. Калину оспівують у піснях, складають легенди, прикрашають весільний коровай...

Калина звичайна належить до родини жимолостевих. Місцеві назви – бульденеж, гордина, калена, калинка, свіба. Зазвичай – це кущ, заввишки до 2-5 м. Кора на гілках бурувата, іноді з червонуватим відтінком. Листки – супротивні, крупнозубчасті, зверху майже голі, знизу пухнасті, черешки довгі. Квіти – білі, у щитковидному суцвітті. Плоди – круглі, яскраво-червоні. Цвіте у травні-червні. Плоди дозрівають у вересні-жовтні. Вибаглива до родючості ґрунту, зимостійка, тіневитривала. Росте у підліску мішаних і листяних лісів, по берегах рік та водойм.

Калина – екзот Карпат. Батьківщиною її є Середня та Південна Європа, Мала Азія, Північна Америка.

Основною цінністю калини є її лікарські властивості, але крім них вона використовується як харчова, вітамінна, медоносна, фарбувальна і декоративна рослина. У науковій медицині застосовується кора калини,

препарати якої призначають як кровоспинний засіб при внутрішніх кровотечах, особливо маткових, як заспокійливий – при істерії та при гіпертонії. Плоди використовують як сечогінний і вітамінний засіб, при шлункових і простудних хворобах. Вони довго зберігаються у свіжому вигляді. Після заморозків втрачають гіркий смак і тому стають придатними для

приготування соків, наливок, вин. З плодів також готують начинку для пирогів.

У народній медицині кору застосовують при простуді, золотусі, носових кровотечах, плоди – при геморої, сік – при горлових простудах, кашлі, хворобах шкіри, квітки і плоди – при склерозі, гіпертонії, захворюваннях нирок, серцевих хворобах і як потогінний засіб.

Кору заготовляють навесні, до розпускання листків, а плоди – в міру їх дозрівання, краще у вересні-жовтні, після перших заморозків. Кору знімають з молодих пагонів, роблять кільцеподібні надрізи на відстані 20-25 см, з'єднують їх двома поздовжніми. Виходить ніби дві півтрубочки, які сушать, розклавши одним шаром, на сонці або в теплому, добре вентиляваному приміщенні. Сировина готова, якщо вона ламається з тріском. Зберігають кору протягом чотирьох років. Плоди також сушать на повітрі, у затінку, інколи в сушарках при температурі 50-60 °С, після сушки відділяють гілочки та плодоніжки. Кора і сушені плоди калини є у продажу в спеціалізованих аптеках.

Калина звичайна має високі декоративні властивості як у період цвітіння, так і при досягнанні плодів. У культурі зустрічається ряд форм. З декоративних особливо поширена форма бульденеж (*Viburnum opulus* var. *sterile*) з великими повними сніжно-білими суцвіттями, яку можна побачити і в дендропарку Карпатського біосферного заповідника.

**Алла КОЗУРАК,
Тетяна АНТОСЯК,**
наукові співробітники
ботанічної лабораторії КБЗ.

гора Піп-Іван Марамороський

Туристи долають нелегкий підйом на гору

ЗАПОВІДНИМИ СТЕЖКАМИ МАРАМОРОСЬКИХ АЛЬП

Мова піде про Гуцульські Альпи, як їх називають у народі. Це – один із унікальних і багато в чому відмінних від Чорногірського і Свидовецького гірських масивів Українських Карпат. Насамперед, це – скелясті утворення, вони значно нижчі, ніж, наприклад, гори Говерла, Бребенескул, Петрос та деякі інші. Марамороські Альпи вкриті буково-ялицево-смерековими та чистими смерековими пралісами. У них пролягає найвища у Карпатах межа лісу (до 1780 м н.р.м.), охороняється велика кількість червонокнижних рослин і тварин. Крім цього, Марамороський гірський масив відрізняється і цікавою геологічною будовою, скелястими утвореннями, покладами багатьох корисних копалин,

наявності мальовничих гірських озер.

По вододілу згаданого масиву пролягає державний кордон між Україною та Румунією. А Український Мараморос є продовженням Східних Карпат, які знаходяться в Румунії (Румунські Карпати). Територія Карпатського біосферного заповідника у згаданому масиві складає до 10 тис. га. Найвищою вершиною на нашій території є гора Піп-Іван Марамороський (1937 м н.р.м.). У перспективі угіддя повинні увійти до українсько-румунського резервату Марамороські Гори, про що з румунською стороною ведуться переговори.

На території Мараморосу знаходиться ряд екотуристичних маршрутів. Серед них є діючі, тобто такі, що мають відповідне маркування, інформаційні знаки і таблиці, а також обладнані місця відпочинку і для розкладання намету, джерела питної води тощо. Є й такі, які ще потребують відповідного облаштування. Зокрема, це: с. Ділове – урочище Білий Потік – полонина Лисичий – гора Піп-Іван Марамороський (протяжністю 21 км); с. Костилівка – г. Бутин – п. Берлибашка – г. Піп-Іван (17 км); ур. Квасний – ур. Головач – г. Петрос Марамороський (13 км); м. Рахів – г. Менчул – г. Пересліп – м. Рахів (8 км); м. Рахів – г.

Менчул – г. Мегура – г. Латурдур – г. Піп-Іван (17 км); с. Богдан – ур. Шауль – г. Ненеска (11 км); г. Піп-Іван – вздовж українсько-румунського кордону – до г. Стіг (23 км). Усі ці маршрути та екостежки пролягають територіями заповідника, Великобичківського лісомисливського та Рахівського лісодослідного господарств. Тут, як ось на полонинах Лисичий, Берлибашка та інших, є лісовий будиночок, приміщення традиційних полонинських господарств, місця для наметів і відпочинку, вогнищ, джерела питної води тощо.

Проблема масового туристичного відвідування згаданого масиву дещо

ускладнюється пропускним режимом, адже маршрути пролягають, в основному, прикордонною територією, що потребує відповідних дозволів. А, взагалі, фахівці, які займаються дослідженням в галузі туризму, стверджують, що Марамороські гори настільки багатий і різноманітний край, що навіть найвибагливіші подорожувачі відкриють тут для себе чудовий і непізнаний природний світ.

Марія КАБАЛЬ,
провідний спеціаліст відділу рекреації, зв'язків з громадськістю та міжнародної співпраці КБЗ.
Василь БОЙЧУК.

Перепочинок біля лісового будиночку

На території Карпатського біосферного заповідника знайшов собі притулок рідкісний хижак – рись. Її легко впізнати за характерною «котячою» головою з трикутними вухами, прикрашеними чорними китцями. Вона має відносно короткий тулуб і довгі мускулісті ноги з великими лапами, між подушечками яких росте густа шерсть. Такі лапи в зимовий період прекрасно служать як «снігоступи». На відміну від переважної більшості інших видів котячих, хвіст у рисі коротенький, неначе обрубаний.

У доісторичні часи рись була поширена майже в усій лісовій зоні північної півкулі і всюди її історія драматична. Століттями люди її жорстоко переслідували. Колись за знищення рисі навіть виплачувалися премії. Окрім того, на неї любили полювати королі та князі, – м'ясо рисі вважалося делікатесом. Надто пізно люди зрозуміли, що рись заслуговує уваги і турботи, її вже цілком винищили на території більшої частини Європи. У нашій країні рись збереглася лише у Карпатах та на Поліссі.

Тепер майже всюди, де рисі вдалось вижити, вона охороняється законом. У нашій країні рись занесена до Червоної книги. Однак, в останні роки над цим видом нависла нова загроза: ціна на її хутро піднялась непомірно високо. За добру шкуру платять більше, ніж за купу знаменитих соболів. У цьому легко переконатися, відвідавши відомий сувенірний базар на Яблуницькому перевалі, де вільно продаються шкури і опудала рисі, а також інших рідкісних тварин. Шкода, що цього не бачать екологічні інспекції Закарпатської та Івано-Франківської областей.

Рись віддає перевагу глухим старим лісам. Різке зменшення площі таких лісів

і стало основною причиною зменшення чисельності рисі. Особливістю екологічних потреб рисі є те, що, крім дрімучого старого лісу, вона потребує для свого існування також галявин з ділянками молодого лісу, де люблять триматися козулі та зайці – улюблена її здобич.

ЗБЕРЕЖІМО РИСЬ – ОКРАСУ НАШИХ ЛІСІВ

При великій кількості їжі рись живе осіло, при нестачі – кочує. За добу вона здатна проходити до 30 кілометрів.

Рись – чудовий мисливець. Вдень вона, як правило, відлежується в своєму лігві, а з заходом сонця стає активною. Легко лазячи по деревах та скелях, вона вибирає зручне місце, з якого все добре видно, і терпляче чекає появи жертви. Витримка рисі викликає захоплення. Годинами, інколи добами, вона може без жодного руху лежати у засідці. Її дуже важко помітити, а

вона зверху бачить все. Маючи надзвичайно гострий слух та зір, рись чує жертву здалеку. Боротьба навіть з великим звіром триває не довго – зуби і кігті у рисі великі і дуже гострі.

Основа живлення рисі складають, як уже було сказано, зайці, козулі, а також різ-

Взагалі, рись любить самотність, не схильна до спілкування з собою подібними, але в шлюбний період (кінець лютого – початок березня) ця звичка змінюється. За самоцею ходять декілька самців, які постійно б'ються між собою. Мовчазні від природи, вони в цей період голосно мурликають, нявкають, а в збудженому стані голосно кричать. В нічній тиші ці звуки здатні настрахати людину.

У період виховання молодняка рисі стають сімейними тваринами. Самець допомагає своїй подрузі годувати і виховувати рисенят. Вони ростуть швидко, вже у жовтні їх важко відрізнити від батьків. У цей час рисі починають полювати зграями, а точніше – сім'ями. Всю зиму молодь тримається біля матері і розходиться хто-куди навесні. У річному віці рись остаточно переходить до самотійного життя.

При всій обережності рись не дуже боїться людей. Відомо немало випадків, коли рись близько підходила до стоянок туристів. У важкі роки вона може заходити в села і навіть у великі міста.

Чисельність рисі на території заповідника невелика – всього 6-8 особин. Однак вони не живуть постійно у заповіднику, оскільки його території недостатньо, щоб задовільняти усі життєві потреби рисі. Ця особливість утруднює охорону цього хижака, оскільки існування заповідник території саме по собі не вирішує проблеми його збереження. Вирішити проблему охорони рисі допоможе формування в Українських Карпатах екологічної мережі, яка передбачає створення екологічних коридорів. Такі коридори дозволять рисі більш безпечно здійснювати свої мандрівки.

Ярослав ДОВГАНІЧ,
завідувач зоологічної лабораторії заповідника.

Адреса редакції:

вул. Красне Плесо, 77, а/с 8, м. Рахів,
90600 Закарпатська обл.

Контактні тел: (03132) 2-21-93, 2-29-14.

Ел. пошта: cbr-rakhiv@ukr.net

<http://cbr.nature.org.ua>

Засновник і видавець: Карпатський біосферний заповідник.

Свідоцтво про державну реєстрацію
Зт № 401 від 25. 01. 2006 року.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Федір Гамор (шеф-редактор),

Василь Бойчук (редактор),

Василь Покин'черета,

Юрій Беркела,

Дмитро Сухарюк,

Ярослав Довганич,

Йосип Бундзяк,

Олег Борик (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів несе автор.

Газету віддруковано у Хустській районній друкарні.

Замовлення №

Тираж 1300 примірників.